

doorheen het boek stap voor stap opgebouwd, en overtuigend bevestigd in het slothoofdstuk. Het begrip 'politieke ecologie' verdient een eerherstel.

Kritik der Grünen Ökonomie is een inhoudelijk erg rijk en relevant boek. De auteurs zeggen in de inleiding ervan dat het vooral een uitnodiging tot een debat is. En dat debat is nodig, in een voortdurende vorm. Onder meer wie actief is in de groene politiek heeft er nood aan om permanent intellectueel uitgedaagd te worden. Het mooie aan dit boek is dat het op een coherente wijze fundamentele vragen stelt bij een strategie die te veel verwacht van enkel maar technologie en efficiëntie en mee daardoor de wezenlijke uitdaging van de ecologische crisis, met name dat ze een rechtvaardigheids crisis is, depolitiseert. De auteurs doen dat op een zoekende en genuanceerde manier en leveren zo een meer dan welgekomen bijdrage aan een bijzonder relevant politiek debat. Laten we dus maar blijven spreken over politieke ecologie...

Jan Mertens

Progressieve samenwerking op een duurzaam spoor

Jos Geysels en Herman Lauwers, Valkuilen van de progressieve frontvorming. Antwerpen, Uitgeverij Vrijdag, 2016.

Het is iets als het monster van Loch Ness, het debat over de zogenaamde progressieve frontvorming. Lees: rood en groen moeten een kartel vormen bij de verkiezingen. Om de zoveel tijd wordt ditzelfde vermoeiende debat weer opgerakeld. Vermoeiend, omdat het telkens opnieuw wordt versmald tot die vraag over een kartel. En dat terwijl een toekomstgericht debat over progressieve samenwerking net andere vragen zou moeten stellen. Willen progressieve politici echt manieren zoeken om slim samen te werken en zo mogelijk ervoor te zorgen dat de balans in de politieke machtsverhoudingen in een andere richting kantelt, dan is het karteldebat misschien wel het verkeerde debat. Dat stellen Jos Geysels en Herman Lauwers in hun zeer relevante boekje *Valkuilen van de progressieve frontvorming*.

Jos Geysels en Herman Lauwers zijn min of meer 'ervaringsdeskundigen' van het eerdergenoemde monster van Loch Ness. Bij de voorstelling van dit boekje, in Gent, kreeg Jos Geysels van de journaliste die hem ondervroeg al snel te horen dat hij dit debat blijkbaar 'moe' is. Het boekje bewijst eigenlijk het tegendeel. Althans als het gaat om de vraag hoe we een progressieve samenwerking kunnen begrijpen die niet zozeer kijkt naar de structuren, maar meer naar de potentiële kiezers. Dat die erg belangrijke discussie, onder meer door een aantal journalisten, telkens weer wordt herleid tot het kartel, dat is Jos Geysels duidelijk wel moe. Maar doorheen het boek voel je hoe Geysels en Lauwers net wel heel erg gedreven zijn in hun pleidooi voor een samenwerking tussen progressieven, vanuit respect voor diversiteit en gericht op de rollen die de verschillende

partijen vanuit hun eigenheid daarbij kunnen spelen.

Geysels en Lauwers zetten alle elementen nog eens netjes op een rijtje. Hun doel is na te gaan wat we kunnen doen om progressief Vlaanderen te verbreden en te versterken. 'Waarom (daarbij) louter focussen op strategie en tactiek als er inhoudelijke alternatieven zijn?' In een eerste hoofdstuk geven ze een overzicht van de geschiedenis van de politieke herverkaveling. Daaruit blijkt dat electorale verschuivingen eerder een gevolg zijn van maatschappelijk-politieke veranderingen dan van de herverkaveling van politieke structuren en/of van traditionele frontvorming, zo stellen de auteurs.

In een volgend hoofdstuk krijgen we een overzicht van de verschillende pogingen van de socialistische partij om te komen tot een frontvorming die in de feiten telkens erop neerkwam dat anderen bij de socialisten zouden moeten aansluiten, waarbij men onder meer keek naar de christelijke arbeidersbeweging. Net dat element van 'kom bij ons', door groene politici vaak aan gevoeld als 'wij roden zijn de kern, jullie moeten naar onze kant komen', verhinderde in de feiten vaak dat het tot een nog betere samenwerking kwam tussen de progressieve partijen. Gezien vanuit de groene kant ging het vaak alleen maar om strategische of tactische bewegingen. De groene partij stelde telkens voor om wel samen te werken rond concrete punten, maar ging niet in op vragen naar een kartel. Het was trouwens interessant om te merken, tijdens de boekvoorstelling, hoe de huidige voorzitters Almaci en Crombez in hun gesprek op een heel andere toon met elkaar spraken dan de debatten ten tijde van Steve Stevaert. Er is meer respect voor elkaars eigenheid, en dat biedt perspectieven. Een strategie die vertrekt van diversiteit, dat is wat Geysels en Lauwers bepleiten.

In een volgend hoofdstuk gaan de auteurs in op enkele klassieke argumenten in het debat over de frontvorming en bespreken

ze verschillende modellen van samenwerking. Het meest gehoorde argument voor de frontvorming is de veronderstelde 'communicerende vaten' die sp.a en Groen zouden zijn. Hoewel dat argument heel vaak herhaald wordt, klopt het gewoon niet. Er is effectief een aantal kiezers dat heen en weer gaat, maar in de feiten hebben beide partijen een verschillend kiespubliek. Het is niet zo dat je die kiezers zomaar kunt optellen als je de twee partijen samenvoegt, soms zelfs integendeel. Wat je denkt te winnen, kun je netto weer verliezen aan de flanken. Het verhaal van $1 + 1 = 2$ of zelfs 3 klopt dus niet zomaar. Met de focus enkel op het samenleggen van twee partijen kan er te weinig aandacht zijn voor kiezers die nu nog niet bereikt zijn of voor het behouden van klassieke kiezers. En net dat zou een invalshoek moeten zijn bij een samenwerking, volgens de auteurs. Samenwerking is iets anders dan structurele frontvorming van twee partijen. Samen in een coalitie stappen is de eenvoudigste vorm van samenwerken. Je kunt ook een afspraak maken dat je gescheiden naar de verkiezingen gaat, maar daarna wel samen onderhandelt voor een coalitieakkoord. In principe zou je ook kunnen werken met een lijstverbinding, waardoor je de reststemmen zou samenleggen bij de zetelverdeling, maar die formule is wettelijk nog niet geregeld. Bij deze bespreking maken Geysels en Lauwers een onderscheid tussen het lokale en het landelijke niveau. Hun pleidooi gaat niet over het lokale, waar de machtsverhoudingen erg kunnen verschillen en waar allerlei formules, zoals een kartel, wel een interessante optie kunnen zijn. Onderliggend blijft er wel telkens een inhoudelijk argument: laten we niet enkel kijken naar kiezers die nu al als links of progressief aan te duiden zijn door hun stem voor rood of groen. Als we dat wel doen, bestaat het risico dat het zogenaamde linkse kamp enkel maar kleiner wordt, terwijl het net de opgave zou moeten zijn om na

te denken over manieren om het globale gewicht van de progressieve partijen breder en sterker te maken.

Daarna kijken de auteurs meer in detail naar de ontwikkelingen binnen het kiezerslandschap. Is het wel zo dat je rode en groene kiezers zomaar kunt optellen? Nee dus. De auteurs hebben het onder meer over het verschil in de termen 'links' en 'progressief', over veranderingen als de al dan niet aanhankelijkheid van de vakbond aan één partij, over verschillende types breuklijnen. Die beschouwingen leiden de auteurs tot een optimistische conclusie. Er is in Vlaanderen een grotere potentie voor progressieve politiek dan wat sp.a, Groen en PVDA opgeteld als verkiezingsresultaat halen. 'Of anders gesteld: er zijn meer maatschappelijk betrokken, progressieve kiezers in Vlaanderen dan linkse kiezers.' Een nadere bestudering van het electoraat van de verschillende partijen maakt duidelijk dat sp.a en Groen misschien wel gedeeltelijk in dezelfde vijver vissen, maar dat ze ook sociologisch erg verschillen. De groeipotentie van beide partijen is verschillend. Geen frontvorming, maar wat dan wel? De auteurs schuiven enkele uitdagingen naar voor. Zo zouden de progressieve partijen ten eerste op zoek moeten naar een nieuw verhaal, dat de beginselen beter laat samenkomen met de belangen van de kiezers. Populair, zonder populistisch te worden. Ten tweede is het van belang het debat in een andere toon te zetten, onder meer door aan te knopen bij het alternatief van de kwaliteit. Heel wat lokale initiatieven zijn nu al een uiting van het zoeken naar een betere kwaliteit van leven. Verbreding heeft niet zozeer of niet enkel te maken met structuren, maar vooral met ideeën. Ten derde is het belangrijk de pluriformiteit binnen de partijpolitieke linkerzijde te erkennen als een meerwaarde, en niet als een probleem. De opgave voor de sp.a is daarbij onder meer of zij in staat zal zijn haar klassieke (linkse) kiezers bij zich te houden. Het kan verleidelijk

zijn vooral op zoek te gaan naar de stedelijke (progressieve) kiezers, maar daarmee kan er aan de andere kant een verlies ontstaan. 'De sp.a staat dus voor moeilijke keuzes. En geen keuzes die met 'gezelligheid' kunnen opgelost worden.' Voor Groen is er een uitdaging in het centrum, waar men progressieve kiezers kan bereiken zonder daarom zelf centrum te worden. Het kan gaan om links-liberale kiezers of progressieve mensen uit de arbeidersbeweging.

In hun slotwoord herhalen de auteurs hun pleidooi voor progressieve samenwerking die een stap verder zet dan de ideeën van frontvorming. Partijen kunnen afzonderlijk naar de verkiezingen gaan, en zich daarna samen opstellen bij de onderhandelingen. 'Liever een versterkt paar na de verkiezingen dan een mislukte paringsdans ervoor.'

Het boekje van Jos Geysels en Herman Lauwers heeft de grote verdienste dat het het debat over samenwerking tussen progressieven in een goede context plaatst. Op een genuanceerde en uitnodigende manier kijken ze naar de discussie en brengen ze argumenten aan die overtuigend illustreren waarom het zogenaamde 'karteldebat' eigenlijk een zwaktebod is, soms meer ingegeven door partijbelangen dan door de wens om te komen tot een bredere progressieve samenwerking vanuit respect voor diversiteit. Zoals vermeld spreken de auteurs zich niet uit over de lokale politiek en is hun pleidooi veeleer gericht op de volgende parlementsverkiezingen.

Hopelijk nemen sommige wetstraatjournalisten de kans om dit boekje eens rustig te lezen, waardoor we de volgende jaren niet meer al te vaak in een edito moeten lezen dat het bestaan van verschillende progressieve partijen een 'luxe die we ons niet meer kunnen veroorloven' zou zijn. Hopelijk kan dit boekje bijdragen aan een meer genuanceerd debat dat zou kunnen leiden tot een meer eigentijdse vorm van samenwerking tussen progressieven.

Jan Mertens